

Кобеля-Звір М.Я.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет

Звір Ю.

здобувач,
Львівський торговельно-економічний університет

Kobelya-Zvir Maryana, Zvir Yurii

Lviv University of Trade and Economics

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРАНТОВОЇ ЗАЯВКИ

У статті охарактеризовано важливі аспекти формування грантової заявки на участь у конкурсах будь-якого рівня та складності. Розкрито основні складові аргументації загальної мети та впливу грантового проекту в контексті стратегічних цілей грантодавців та організації-заявника, а також Цілей сталого розвитку. Продемонстровано, чому важливо в аргументації двох розділів («Мета проекту» та «Результати проекту») враховувати положення стратегічних документів міжнародного рівня, Європейського Союзу та України. Наголошено на важливості використання положень стратегій Європейського Союзу та стратегій програм Європейської комісії під час розробки проектів, які братимуть участь у програмах: Horizon Europe (HORIZON), Creative Europe (CREA), Erasmus+ (ERASMUS+), Digital Europe Programme, EU4Health Programme, Programme for the Environment and Climate Action, Single Market Programme та «Польща-Україна», «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна», «Румунія – Україна», Програма Басейну Чорного моря, Програма Дунайського регіону 2021–2027. Акцентовано на тому, що всі, хто хоче отримати грантове фінансування, повинні враховувати Цілі сталого розвитку в аргументації своїх проектних пропозицій, а також положення стратегій розвитку громад та організації-заявника. Продемонстровано, чому саме необхідно мати стратегію розвитку організації, адже без чітко визначених довгострокових цілей і стратегічних напрямків організація може лише реалізовувати проекти, які реагують на нагальні короткострокові потреби. Наголошено, що така аргументація та апеляція до стратегічних документів підсилить грантовий проект і спонукатиме експертів оцінити додатковими балами вашу пропозицію. Підсумовано, що підготовка проектної пропозиції на грантовий конкурс вимагає комплексного підходу. Розробнику проекту важливо не лише використати проектний підхід, але й звернути увагу на стратегічні документи міжнародного рівня, Європейського Союзу та України, а також стратегію розвитку організації-заявника.

Ключові слова: грант, гранти Європейської комісії, транскордонні програми, грантова заявка, грантрайтинг.

Постановка проблеми. Грантову підтримку від різноманітних донорів Україна отримує з проголошення незалежності, з 1991 року. Спочатку увага приділялася питанням розбудови інфраструктури в Україні та наближення її до європейських стандартів. Після 1997 року акцент підтримки змістився на питання правових і структурних реформ, демократизації суспільства, забезпечення сталого зростання, підвищення рівня й поліпшення умов життя людей у регіонах, підтримки екологічної та ядерної безпеки, відродження культури, духовності. З 2014 року з'являються грантові можливості для підтримки євроінтеграційних процесів, активізації та розвитку громадянського суспільства, впровадження реформ із децентралізації. Починаючи з лютого 2022 року, від початку повномасштабної війни Росії проти України, наші партнери з

близького та далекого зарубіжжя, як на Заході, так і на Сході спрямовують масштабну фінансову підтримку у вигляді грантів на відновлення нашої держави, інфраструктури, відбудову країни та допомогу всім, хто постраждав від агресії окупантів.

Попри значну зацікавленість потенційних грантоотримувачів в отриманні цих безповоротних ресурсів на свої проекти, варто навести результати дослідження Центру розвитку «ЧАС ЗМІН», в яких зазначено: є ряд причин, унаслідок яких грантові ресурси, доступні для потенційних грантоотримувачів, так і залишаються невикористаними. Одна з глобальних причин: заявники не вміють розробляти якісні проектні пропозиції, щоб вони були конкурентоспроможними та мали перспективу бути профінансованими [20]. Надважливою складовою процесу розробки проектної пропозиції є

пошук аргументації в реалізації проекту в стратегічних документах міжнародного рівня, Європейського Союзу та України. Красномовними є результати опитування 1000 респондентів (розробників грантових заявок) щодо того, чи враховують вони в описовій частині заявки хоча б якісь стратегії ЄС, України або ж Цілі сталого розвитку. Лише 6% опитаних відповіли, що намагалися адаптувати свої проекти під стратегічні документи, але виключно, коли в конкурсній документації помічали таку рекомендацію від грантодавця. Решта опитаних навіть не здогадувалися про необхідність цього кроку [20].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема залучення та використання грантових інструментів приділялася чимала увага іноземних та вітчизняних науковців. Методологічні та практичні аспекти розробки грантової заявки є актуальними та висвітлюються рядом авторів, зокрема це Матвійшин Є., Ковальов С.М., Буняк Н., Музичук О., Гернего Ю.О., Димченко О.В., Єсіна В.О., Матвєєва Н.М., Ольховська М.А., Димченко О.В., Єсіна В.О., Матвєєва Н.М., Ольховська М.А. зробили висновок: проект, що заслуговує фінансування, має бути ясным і чітким, містити фактичні матеріали, бути важливим, ефективним, реалістичним, економічним, актуальним, відповідати інтересам донора [13]. Матвійшин Є., Музичук О. наголошували: підготовка грантової проектної заявки є складним набором робіт, що доцільно розглядати як окремих проект [6]. Гернего Ю.О. зазначає: «Розширення можливостей грантового фінансування супроводжується диверсифікацією вимог до успішної грантової заявки, що залежить від вимог донора та специфіки конкурсу» [5].

Попри значний інтерес науковців до грантового фінансування та підготовки конкурентоспроможних грантових пропозицій поза увагою залишилися важливі аспекти формування грантової заявки в контексті врахування стратегій, планів, програм та політик як ЄС, так і окремих фондів і програм.

Постановка завдання: охарактеризувати важливі аспекти формування грантової заявки, розкрити основні складові аргументації загальної мети та впливу грантового проекту в контексті стратегічних цілей грантодавців та організації-заявника, а також Цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У будь-якій грантовій заявці міжнародних програм, національних чи регіональних донорів є 2 важливі розділи грантової заявки: «Мета проекту» і «Вплив проекту». Перший із двох розділів часто містить, окрім конкретних цілей, ще й питання «Яка стратегічна мета проекту?». Зазвичай її визначають як бажаний позитивний ефект або зміни, що мають бути наслідком вирішення існуючої проблеми. Це загальна декларація позитивних змін у довгостроковій перспективі. Стратегічна мета формується для тривалої комплексної діяльності. Це ідеальне уявлення про подолання негативної ситуації, описаної в проблематиці проекту.

Розділ «Результати проекту» містить, окрім безпосередніх та опосередкованих, ще й «Довгострокові очікувані результати» – ефект, вплив проекту. Це свого роду передбачення на майбутнє, той вплив, який буде відчуватися не лише цільовою аудиторією проекту, а й на рівні суспільства в довгостроковій перспективі кількох років згодом після завершення проекту [10].

В описі та аргументації цих двох розділів необхідно враховувати положення стратегічних документів міжнародного рівня, Європейського Союзу та України. Розглянемо рівні основоположних документів:

1. СТРАТЕГІЇ, ПЛАНИ, ПРОГРАМИ, ПОЛІТИКИ

1.1. Європейські стратегії, плани, програми, політики. Цифровий компас до 2030 року [15], Європейська безпекова стратегія [2], Європейська промислова стратегія [9], Європейський зелений курс [7], Стратегія Єдиного цифрового ринку ЄС, План дій циклічної економіки [14], Програма цифрового майбутнього [15], Стратегія космосу, Політики (Європейська політика сусідства та переговори про розширення (DG NEAR) [8] тощо.

Якщо узагальнити цілі, напрями та пріоритети, що мають прояв у цих стратегіях, то можна зробити висновок, що об'єднуючими дестинаціями є:

- кліматично нейтральне, циклічне та оцифроване виробництво;
- збільшення автономії в ключових стратегічних ланцюгах створення вартості для стійкої промисловості;
- цифрові та новітні технології для підвищення конкурентоспроможності та придатності до Європейського зеленого курсу;
- відкрита стратегічна автономія в розробці, розгортанні та використанні глобальних цілей;
- космічні інфраструктури, послуги, програми та дані;
- орієнтація на людину та етичний розвиток цифрових і промислових технологій.

При підготовці проектів, як на аплікацію до програм Єврокомісії [3], так і до транскордонних програм («Польща-Україна», «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна», «Румунія – Україна», Програма Басейну Чорного моря, Програма Дунайського регіону 2021–2027) [4], важливо враховувати положення цих стратегічних документів та зазначені дестинації. Це підсилить грантовий проект і спонукає експертів оцінити додатковими балами вашу пропозицію.

1.2. Українські стратегії, плани, програми. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027, Національна економічна стратегія 2030, Стратегія сталого розвитку України до 2030 року, Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, Стратегія інформаційної безпеки на період до 2025 року, Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2023 рік [19]. У цих документах містяться основоположні засади розвитку тих

чи інших секторів та галузей. Врахувати такі напрями стратегічного розвитку в проектних пропозиціях - це означає долучитися до процесу їх реалізації.

1.3. Програмні стратегії.

1. При подачі на конкурси походження USAID необхідно звернути увагу на «Стратегію співпраці з питань розвитку – Україна» [18].

2. Готуючи заявку на участь у грантових програмах Європейської комісії, варто звернутися до Стратегій програм: Horizon Europe (HORIZON), Creative Europe (CREA), Erasmus+ (ERASMUS+), Digital Europe Programme, EU4Health Programme, Programme for the Environment and Climate Action, Single Market Programme [16].

Наскрізними та об'єднуючими ключовими стратегічними цілями (KSO) програм ЄК є:

– KSO A, «Сприяння відкритій стратегічній автономії шляхом керівництва розвитком ключових цифрових, перспективних та нових технологій, секторів та ланцюжків створення вартості для прискорення та керування, цифровий і зелений перехід через людиноорієнтовані технології та інновації».

– KSO B, «Відновлення європейських екосистем і біорізноманіття, а також стійке управління природними ресурсами для забезпечення продовольчої безпеки та чистого та здорового навколишнього середовища».

– KSO C, «Зробити Європу першою цифровою круговою, кліматично нейтральною та стійкою економікою через трансформацію її систем мобільності, енергії, будівництва та виробництва».

– KSO D, «Створення більш стійкого, інклюзивного та демократичного європейського суспільства, підготовленого на реагування на загрози та катастрофи, подолання нерівності та надання високоякісної медичної допомоги, і надання всім громадянам можливості діяти в умовах екологічного та цифрового переходу».

3. Міжнародна організація з міграції (МОМ) [12]. Якщо ваш проект співпадає хоча б із одним напрямом зі Стратегії МОМ, акцентуйте на цьому в своїй заявці.

4. Стратегічний план ПРООН на 2022–2025 роки. Необхідно врахувати щонайменше один із 3 напрямів змін, 6 ключових рішень та 3 сприятливих фактори Стратегії [17].

1.4. Стратегії розвитку громад – це фундаментальний документ, який визначає бачення розвитку територіальної громади на найближчі роки, механізм досягнення сталого зростання громади, спираючись на ресурси та чітко знаючи її сильні та слабкі сторони. 9 липня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [19]. Однією зі схвалених змін є систематизація системи документів державної регіональної політики: державна стратегія – регіональна стратегія – стратегія розвитку територіальної громади. Отже, у тих проектних пропозиціях, які навіть незначною мірою стосуються основоположних напрямів розвитку громад та

територій, необхідно проводити ці паралелі та аргументувати, що проект буде працювати на виконання хоча б однієї цілі, що зазначена в регіональній стратегії, або стратегії розвитку територіальної громади.

1.5. Стратегія організації – це довгострокова модель розвитку організації. Формалізується як документ, що розробляється та ухвалюється для досягнення стратегічних цілей організації і враховує обмеження внутрішнього й зовнішнього середовища. Варто пам'ятати: якщо організація планує серйозно працювати з грантовими ресурсами на кшталт інструментів Європейської комісії, то їй просто необхідно мати якісно розроблену стратегію принаймні на 7 років. В ідеалі всі проекти, які розробляє організація, повинні працювати на виконання цілей організації, зафіксованих у стратегії. Без чітко визначених довгострокових цілей і стратегічних напрямків організація може лише реалізовувати проекти, які реагують на нагальні короткострокові потреби. Натомість проекти, що підсилюють організацію, сприяють її розвитку, масштабуванню діяльності, повинні впливати зі стратегії. Під час оцінювання проектних заявок експерти будуть ретельно вивчати, чи корелюється ваша проектна пропозиція з цілями та діяльністю вашої організації, а також із цілями та пріоритетами грантодавця. Якщо так, то можна очікувати на позитивну оцінку, а якщо ні, то проект залишиться без підтримки донора. Отже, плануйте та розробляйте грантові проекти лише на виконання стратегій розвитку організації-заявника.

2. ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (ЦСР).

Порядок денний сталого розвитку до 2030 року, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН у 2015 році, є глобальним планом дій для людей, планети та процвітання, спрямованим на досягнення сталого розвитку в усіх його вимірах. Це 17 ЦСР, які є універсальним закликком до дій, щоб покінчити з бідністю, захистити планету та забезпечити всім людям мир і процвітання до 2030 року [1]. ЦСР визначено:

Ціль 1. Подолання бідності.

Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства.

Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя.

Ціль 4. Якісна освіта.

Ціль 5. Гендерна рівність.

Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови.

Ціль 7. Доступна та чиста енергія.

Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання.

Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура.

Ціль 10. Скорочення нерівності.

Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад.

Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво.

Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату.

Ціль 14. Збереження морських ресурсів.

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші.

Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути.

Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку [1].

Для досягнення цих цілей було встановлено набір із 169 завдань, які забезпечують конкретні та вимірювані

показники прогресу в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, працевлаштування, зміна клімату, енергетика та біорізноманіття. Всім охочим отримати грантове фінансування необхідно враховувати ЦСР в аргументації своїх проектних пропозицій, адже грантові проекти можуть і повинні працювати задля досягнення ЦСР [1].

3. ПРОГРАМНІ ДОКУМЕНТИ

Існує універсальне правило: «При підготовці пакета документів на грантові конкурси необхідно ретельно ознайомитися з усією конкурсною документацією». До неї належать: інструкції про конкурси, методичні рекомендації щодо участі у грантових конкурсах, рекомендації з підготовки проектних пропозицій, постанови КМУ, які затверджують порядок надання фінансової підтримки, положення про конкурси, проектні гайди грантових конкурсів, «поширені запитання та відповіді на них» тощо. В таких документах міститься вся важлива для заявників інформація про особливості участі у грантових конкурсах. Обсяг цих документів різний: від кількох сторінок до кількох сотень сторінок. Але абсолютно вся інформація надзвичайно важлива для успішної участі у грантових конкурсах. Уся ця конкурсна документація завжди розміщується грантодавцем поряд із умовами грантового конкурсу. Ознайомлення з нею дає заявникові повне й комплексне розуміння того, від чого залежить успіх у грантовому конкурсі. А тому ігнорувати конкурсну документацію категорично неприпустимо.

Процес розробки проектної пропозиції на участь у грантовому конкурсі будь-якого рівня та складності повинен розпочинатися з ретельного ознайомлення зі стратегіями, планами, програмами та політиками та конкурсною документацією. Звичайно, що потенційним заявникам немає потреби вникати в зміст кожного документа, адже вони різні і стосуються різних галузей.

Проте під ретельною увагою повинні бути саме профільні документи, тобто ті, що стосуються сфери проектної діяльності. Важливо визначити, з якими положеннями цих стратегічних документів корелюється запланована діяльність. При підготовці проектних пропозицій у частині «Мета проекту» та «Результати», а саме «Вплив проекту» необхідно продемонструвати, який вклад цим проектом ви зробите задля реалізації стратегічних напрямів та цілей. Цей прогнозований вплив може бути зовсім не значним, але дуже важливим внеском поряд із іншими сотнями, а то й тисячами проектів на різних рівнях.

Висновки. Отже, підготовка проектної пропозиції на грантовий конкурс вимагає комплексного підходу. Розробнику проекту важливо не лише скористатися проектним підходом, але й звернути увагу на стратегічні документи міжнародного рівня, Європейського Союзу та України, а також стратегію розвитку територіальних громад та організації-заявника. Грантові проекти повинні бути спрямовані на підтримку стратегічного розвитку на різних рівнях: на глобальному рівні, європейському рівні, на рівні політик співпраці ЄС з іншими країнами, на рівні регіонів, інституцій, секторів.

Проте, щоб мати максимальні шанси на успіх у грантовому конкурсі, необхідно врахувати критерії прийнятності щодо заявників, які можуть брати участь у конкурсі, щодо видів дозволеної проектної діяльності і щодо розміру запитуваної суми гранту та розміру власного внеску. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в: проведенні досліджень критеріїв експертного оцінювання грантових заявок; здійсненні аналізу впливу дотримання/не дотримання цих критеріїв заявниками на кінцевий результат конкурсного відбору.

Список літератури:

1. 17 Цілей сталого розвитку. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 24.08.2023).
2. European Security Strategy. A Secure Europe in a Better World, Brussels, 2003. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (дата звернення: 24.08.2023).
3. Funding & Tender Portal. Find calls for proposals and tenders. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home> (дата звернення: 11.08.2023).
4. Interreg 2021-2027: сприяння співпраці для зміцнення Європи. URL: <https://interreg.eu/about-interreg/> (дата звернення: 15.08.2023).
5. Гернего Ю.О. Критерії успіху грантової заявки в умовах посилення ролі соціально орієнтованого бізнесу. URL: https://www.researchgate.net/profile/Iuliia-Gernego/publication/335766427_The_Criteria_for_the_Success_of_a_Grant_Application_in_the_Context_of_Increasing_the_Role_of_Socially_Oriented_Business/links/5d8c770ba6fdcc25549a5b92/The-Criteria-for-the-Success-of-a-Grant-Application-in-the-Context-of-Increasing-the-Role-of-Socially-Oriented-Business.pdf (дата звернення: 22.08.2023).
6. Матвійшин Є., Музичук О. Проектний підхід до підготовки грантової заявки на участь у програмі транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна». URL: <file:///Users/mac/Downloads/matvijishyn.pdf> (дата звернення: 02.08.2023).
7. Європейська зелена угода. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення: 24.08.2023).
8. Європейська політика сусідства та переговори про розширення (DG NEAR). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership_en (дата звернення: 25.08.2023).
9. Європейська промислова стратегія. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en (дата звернення: 23.08.2023).

10. Кобеля-Звір М.Я. Як отримати грант. Методика та стратегія залучення грантових ресурсів. 2022. 268 с.
11. Кобеля-Звір М.Я. Про гранти для початківців. 100 запитань та відповідей. Практичний poradnik. Львів, 2023. 206 с.
12. Міжнародна організація з міграції. URL: <https://ukraine.iom.int/uk> (дата звернення: 24.08.2023).
13. Димченко О.В., Єсіна В.О., Матвєєва Н.М., Ольховська М.А. Написання грантової заявки: помилки та рекомендації. URL: https://economy.kname.edu.ua/images/files/publishing/%D0%95%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0_kgm_econ_2016_131_4.pdf (дата звернення: 25.08.2023).
14. План дій циклічної економіки. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en (дата звернення: 24.08.2023).
15. Повідомлення комісії до європейського парламенту, ради, європейського економічного та соціального комітету та комітету регіонів. Цифровий компас 2030: європейський шлях для цифрового десятиліття. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118> (дата звернення: 21.08.2023).
16. Стратегічний план для Horizon Europe. URL: <https://commission.europa.eu/select-language?destination=/node/9> (дата звернення: 22.08.2023).
17. Стратегічний план ПРООН на 2022-2025 роки. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BE%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-2022-2025-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8> (дата звернення: 20.08.2023).
18. Стратегія співпраці між Україною та USAID з питань розвитку у 2019-2024 рр. URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-01/Ukraine_USAID_CDSCS_2019-2024_Public_Ukr.pdf (дата звернення: 22.08.2023).
19. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npasearch?&key=%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 19.08.2023).
20. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/> (дата звернення: 25.08.2023).

References:

1. 17 Tsilej staloho rozvytku [17 Sustainable Development Goals]. Available at: <https://globalcompact.org.ua/tsilijokogo-rozvytku/> (accessed August 24, 2023).
2. European Security Strategy. A Secure Europe in a Better World, Brussels, 2003. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (accessed August 24, 2023).
3. Funding & Tender Portal. Find calls for proposals and tenders. Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home> (accessed August 11, 2023).
4. Interreg 2021–2027: spriyannia spivpratsi dlia zmitsnennia Yevropy [Interreg 2021–2027: promoting cooperation to strengthen Europe]. Available at: <https://interreg.eu/about-interreg/> (accessed August 15, 2023).
5. Herneho Yu.O. Kryterii uspikhu hrantovoi zaiavky v umovakh posylennia roli sotsial'no orientovanoho biznesu [Criteria for the success of a grant application in the conditions of strengthening the role of socially oriented business]. Available at: https://www.researchgate.net/profile/Iuliia-Gernego/publication/335766427_The_Criteria_for_the_Success_of_a_Grant_Application_in_the_Context_of_Increasing_the_Role_of_Socially_Oriented_Business/links/5d8c770ba6fdcc25549a5b92/The-Criteria-for-the-Success-of-a-Grant-Application-in-the-Context-of-Increasing-the-Role-of-Socially-Oriented-Business.pdf (accessed August 22, 2023).
6. Matviishyn Ye., Muzychuk O. Proiektnyj pidkhid do pidhotovky hrantovoi zaiavky na uchast' u prohrami transkordonnoho spivrobotnytstva «Pol'scha-Bilorus'-Ukraina» [A project approach to the preparation of a grant application for participation in the cross-border cooperation program «Poland-Belarus-Ukraine»]. Available at: <file:///Users/mac/Downloads/matvijishyn.pdf> (accessed August 02, 2023).
7. Yevropejs'ka zelena uhoda [European Green Deal]. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (accessed August 24, 2023).
8. Yevropejs'ka polityka susidstva ta perehovory pro rozshyrennia (DG NEAR) [European Neighborhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR)]. Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership_en (accessed August 25, 2023).
9. Yevropejs'ka promyslova stratehiia [European industrial strategy]. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en (accessed August 23, 2023).
10. Kobelia-Zvir M.Ya. (2022), Posibnyk «Yak otrymaty hrant. Metodyka ta stratehiia zaluchennia hrantovykh resursiv» [Guide «How to get a grant. Methodology and strategy of attracting grant resources»].
11. Kobelia-Zvir M.Ya. (2023), Pro hranty dlia pochatkivtsiv. 100 zapytan' ta vidpovidej. Praktychnyj poradnyk [About grants for beginners. 100 questions and answers. Practical advisor]. Lviv. 206 s.
12. Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii [International Organization for Migration]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk> (accessed August 24, 2023).
13. Dymchenko O.V., Yesina V.O., Matvieieva N.M., Ol'khovs'ka M.A. Napysannia hrantovoi zaiavky: pomylky ta rekomendatsii [Writing a grant application: mistakes and recommendations]. Available at: https://economy.kname.edu.ua/images/files/publishing/%D0%95%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0_kgm_econ_2016_131_4.pdf (accessed August 25, 2023).
14. Plan dij tsyklichnoi ekonomiky [Cyclical economy action plan]. Available at: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en (accessed August 24, 2023).

15. Povidomlennia komisii do ievropejs'koho parlamentu, rady, ievropejs'koho ekonomichnoho ta sotsial'noho komitetu ta komitetu rehioniv. Tsyfrovyy kompas 2030: ievropejs'kyj shliakh dlia tsyfrovoho desiatylittia [Notice of the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Digital Compass 2030: Europe's Path for the Digital Decade.]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118> (accessed August 21, 2023).

16. Stratehichnyj plan dlia Horizon Europe [Strategic plan for Horizon Europe]. Available at: <https://commission.europa.eu/select-language?destination=/node/9> (accessed August 22, 2023).

17. Stratehichnyj plan PROON na 2022–2025 roky [UNDP Strategic Plan for 2022–2025]. Available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BE%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-2022-2025-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8> (accessed August 20, 2023).

18. Stratehiia spivpratsi mizh Ukrainoiu ta USAID z pytan' rozvytku u 2019–2024 rr. [Strategy of cooperation between Ukraine and USAID on development issues in 2019–2024]. Available at: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-01/Ukraine_USAID_CDSC_2019-2024_Public_Ukr.pdf (accessed August 22, 2023).

19. Uriadovyj portal [Government portal]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npasearch?&key=%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F> (accessed August 19, 2023).

20. Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN» [«TIME OF CHANGES» development center]. Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/> (accessed August 25, 2023).

IMPORTANT ASPECTS OF FORMING A GRANT APPLICATION

The article describes the important aspects of forming a grant application for participation in competitions of any level and complexity. The main components of the argumentation of the general goal and impact of the grant project in the context of the strategic goals of the grantors and the applicant's organization, as well as the goals of sustainable development, are revealed. It is demonstrated why it is important to take into account the provisions of strategic documents of the international level, the European Union and Ukraine in the argumentation of the two sections ("project goal" and "project results"). The importance of using the provisions of the strategies of the European Union and the strategies of the programs of the European Commission during the development of projects that will participate in the programs: Horizon Europe (HORIZON), Creative Europe (CREA), Erasmus+ (ERASMUS+), Digital Europe Programme, EU4Health Programme, Program for the Environment and Climate Action, Single Market Program and "Poland-Ukraine", "Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine", "Romania-Ukraine", Black Sea Basin Program, Danube Region Program 2021–2027. It is emphasized that everyone who wants to receive grant funding must take into account the Sustainable Development Goals in the argumentation of their project proposals, as well as the provisions of the community development strategies and the applicant organization. It is demonstrated why it is necessary to have a strategy for the development of the organization, because without clearly defined long-term goals and strategic directions, the organization can only implement projects that respond to urgent short-term needs. It is emphasized that such reasoning and appeal to strategic documents will strengthen the grant project and encourage experts to evaluate your proposal with additional points. It is concluded that the preparation of a project proposal for a grant competition requires a comprehensive approach. It is important for the project developer not only to use the project approach, but also to pay attention to the strategic documents of the international level, the European Union and Ukraine, as well as the development strategy of the applicant's organization.

Key words: grant, European Commission grants, cross-border programs, grant application, grant writing.